

RECENZIE

Actori poeți – poeți actori, antologie de Lucia Nicoară și Cristiana Gavrilă, după o idee de Mircea Ghițulescu, ed. Brumar, Timișoara, 2008, 707 p., 187 il.

Antologia *Actori poeți – Poeți actori*, realizată de Lucia Nicoară și Cristiana Gavrilă, inspirată de o idee a lui Mircea Ghițulescu, urmărește actorul în ipostaze în care, despovărat de cuvintele altora, de himerele pe care le aduce în fiecare seară în spațiul scenei, se dorește proiectat într-o oglindă în care sinele se reflectă și se mărturisește unei singure ființe, cititorul. Pentru unii, poezia a însemnat un refugiu, pentru alții, un „violon d’Ingres” iar altora, li s-a potrivit ca profesiune de credință. Autoarele nu-și propun să ierarhizeze sau să influențeze în vreun fel opțiunile lectorilor. Răsfoind paginile volumului, regăsim, printre roluri și fotografii din spectacole, artiști poeți din epoci diferite, cu stiluri interpretative deosebite, reprezentativi pentru un moment sau altul al istoriei teatrului românesc, de la Matei Millo, Costache Caragiale și romanticul Mihail Pascaly, până la Adrian Pinteă, Horațiu Mălăele, Ștefan Radof, Dorel Vișan și Dionisie Vitcu. Cunoscut prin expresiile variate ale jocului său în registrul comic, Toma Caragiu surprinde printr-o poezie densă și uneori sumbră, în care obsesia sfârșitului se infiltrează parcă prin zidurile fisurate, gata să cadă, ale timpului și ale morții presimțite: „fotoliul uscat / în care împietrit de veacuri / aștept să mor / arzând încet / ți-aduci aminte de mine / de știre vreau să-ți dau / cu un minut înainte de a muri / și jertfa mea o înțelegi / de-a pururi umbra mea te va însoți”.

Adrian Pinteă, un romantic modern care l-a încarnat pe Hamlet în spectacolul regizat de Tompa Gábor scria: „la miezul nopții mă-ntânleam în cale / cu Doamna Poesie, fără trup; avea doi ochi curați care se rup / din orice lucru întâlnit în cale; / primul eram chemat să știu că ea / murise și acum călătorea”. În cu totul alt registru poetic și stilistic al întrupărilor scenice, Aglae Pruteanu care interpreta „albele eroine ale lui Shakespeare”, publica în ziarul *Opinia* din Iași versuri scrise sub influența poeziei romantice, care erau considerate de contemporanii ei „juvaere de gingășie și sensibilitate feminină”. Mirela Cioabă, circumscrisă altui timp teatral, scrie „duhul cerului cast mă îmbie / aur domestic semnaland pe hârtie / vocea sporită se-ngână-n timpane / lumina descrește ceruri dușmane / fân reavăn așternut pe mormânt / fața e-ntoarsă în sus spre cuvânt”. Apreciată poetă, prin volumele pe care le-a publicat, Cristina Tăcoi evocă cu intensitate de tragedie antică implacabilul din fața oricărui destin: „Fantastic sună / sevele curgând / în al meu gând / rămas fără cuvânt / Flămând pământul / fălcile își cască / în lacrimile de rășină / leagănul de iască”. Petru Emil Botta, în centru marilor sale creații, se află cuvântul, devenit „enclava febrilă a unor meditații”. Pălăria, bastonul și masca l-au însoțit pe acest traseu în care pe rând s-a numit „Domnul Amărăciune, lunaticul cavalier și scutierul tristeții”. Deprins să-și spună „arlechin, mim și bufon”, artistul se regăsește în acel imperiu imaginar cu care și-a confundat destinul. În poemul pe care Ștefan Radof i-l dedică „El fost-a Histriionul / Mult știutorul de rostiri / Și magul păstrător al marilor arcanе / Rătăcitor prin marile sofii / Vă pregătiți creuzele poeți / Veți bea vin scump...O, voi nemuritori, trimiteți / Păsările Lee, din țara Poe / Doar platina și soarele din ochi / Să îi culeagă”. Tot un poem îi dedică Ion Omescu, Gildei Marinescu, în amintirea unor memorabile creații realizate pe scena Teatrului Național din Iași, în rolul Julietta într-un Recital Shakespeare: „Târziu, când ciocârlia cobitoare, din sicomori, cu sunete subțiri / o să se-nalțe alergând spre soare, / cutremurați de-aceleași presimțiri, vom aștepta-ntr-o lungă-mbrățișare / să treacă moartea printre trandafiri”.

Volumul impresionează și prin numărul de actori poeți, poeți actori pe care-i prezintă. Autoarele menționează un nume absent, cel al lui Radu Beligan, care a refuzat publicarea versurilor din tinerețe, spunând că ele nu-l mai reprezintă. Într-una din cărțile sale, Radu Beligan evocă emoția pe care Laurence Olivier a avut-o jucând într-un turneu pe scena Comediei Franceze: „Se simte că în pereții acestei săli s-au impregnat de-a lungul a sute de ani, cuvintele rostite de mării actori ai Franței”. Se pare că Radu Beligan a dorit să-și lase cuvintele acolo unde s-au imprimat cel mai bine, între zidurile Teatrului Național unde reverberează marile voci ale teatrului românesc.

IOLANDA BERZUC

